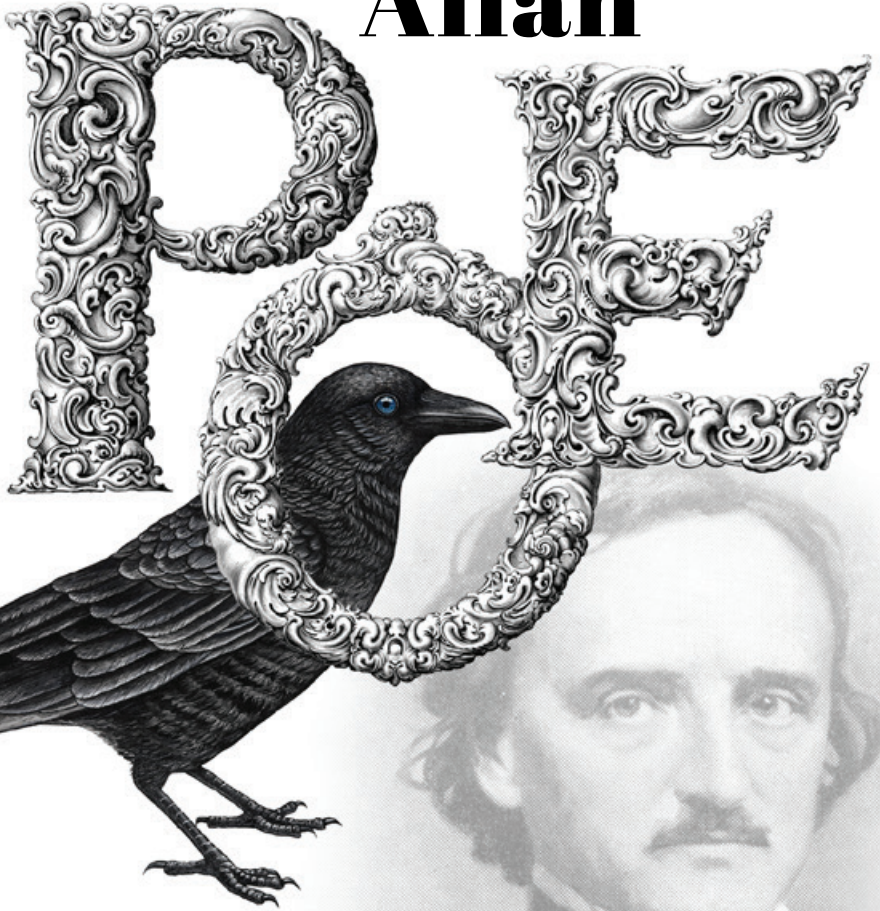

Edgar Allan

Bütün Şiirleri ve Kompozisyon Felsefesi

HECE

şir

Türkçesi: Faruk Uysal

Edgar Allan Poe, (19 Ocak 1809-7 Ekim 1849), Amerikalı şair, yazar, editör ve edebiyat eleştirmeni. Amerikan edebiyatında Romantizm akımının önemli figürlerinden biri. Kısa öykü, polisiye ve bilimkurgu türlerinin ilk yazarlarından.

Tek gelir kaynağı yazı olan Poe'nun yaşamı ve kariyeri ekonomik güçlükler içinde geçmiştir. Okuduğu Virginia Üniversitesini parasızlıktan bırakmak zorunda kalır. Geçinme güçlüğü çeken Poe, 1827 yılında orduya katılır. Daha sonra yayıncılık kariyeri başlar. "Bir Bostonlu" olarak imzaladığı *Timurlenk ve Diğer Şiirler* 1827'de yayımlanır. Yedi ay devam ettiği West Point Askeri Akademisinden emre itaatsizlik, vb. suçlardan kendisinin atılmasını sağlar. İlgisini düzyazıya yönelten Poe, edebiyat dergileri için kendine özgü üslubuyla edebi eleştiri yazıları yazar. İş için Baltimore, Philadelphia, New York ve daha başka şehirlerde yaşamak durumunda kalır. 1845 Ocak ayında yayımladığı "Kuzgun" şiiri ile büyük bir başarı kazanır. Yıllar boyunca kendi dergisini yayımlamayı planlar ama bunu başaramaz. Poe, Baltimore'da 40 yaşında ölmüştür; ölümü için alkol, kolera, verem, uyuşturucu, kalp rahatsızlığı, intihar, vb. nedenler ileri sürülür.

Poe ve eserleri yalnızca ABD'de değil, başta Fransa olmak üzere tüm dünya edebiyatında etkili olmuştur. Adına düzenlenen "Amerika Gizem Yazarları Edgar Ödülü" ile, her yıl gizem türünün seçkin eserleri ödüllendirilmektedir.

Faruk Uysal, Antalya Korkuteli 1956 doğumlu. Hacettepe Üniversitesinde İşletme lisans eğitimi aldı. ABD'de Western Illinois Üniversitesinde yüksek lisans yaptı. Kamu kurumlarında denetim elemanı olarak çalıştı, idari görevlerde bulundu. Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te iki yıl görev yaptı. *Kıyam* dergisinin kurucularından olan Uysal, *Kıyam*, *Mavera*, *Ayık Dergi*, *Kayıtlar*, *Yedi İklim*, *Dergâb*, *Edebiyat Ortamı* ve *Hece* dergilerinde yazdı. Kitapları: **Şiir**; *Beyaz Yürüyüş*, *Kayıp Konuşmacı*, *Kırılmalar*. **Çeviri**; Edward Estlin Cummings'ten *Seçilmiş 100 Şiir*, Eve MacDonald'dan *Hannibal: Helenistik Bir Hayat* (Biyografi). **Günlük**; *Taşkent Defteri* (Türkiye Yazarlar Birliği 2016 gezi ödülü). **İnceleme**; *Bir Devletin Anatomisi*.

EDGAR ALLAN POE

Bütün Őirleri & Kompozisyon Felsefesi

Türkçesi
Faruk Uysal

Hece Yayınları: 598

Şiir

Editör

Ali Ulvi Temel

©Hece Yayınları

Birinci Basım

Ocak 2021

Kapak Tasarımı

www.sarakusta.com.tr

Teknik Hazırlık

www.hece.com.tr

ISBN: 978-605-7547-88-0

Baskı

Emsal Matbaa Tanıtım Hizmetleri San. ve Ltd. Şti.

Sertifika No: 46753

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.

Konur Sokak No: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara

T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14

e-posta: hece@hece.com.tr

Sertifika No: 17672

İÇİNDEKİLER

Sunuş /	9
Poe'nun Yaşam Kronolojisi /	12

BÜTÜN ŞİİRLERİ

Tamerlane /	16
Timurlenk /	17
To — /	34
O'na /	35
Dreams /	36
Rüyalar /	37
Spirits of The Dead /	40
Ölülerin Ruhları /	41
To M — /	44
M —'ya /	45
Evening Star /	46
Akşam Yıldızı /	47
A Dream Within A Dream /	48
Rüya İçinde Bir Rüya /	49
Stanzas /	50
Kıtalar /	51
A Dream /	54
Bir Rüya /	55
“The Happiest Day, The Happiest Hour” /	56
“En Mutlu Gün, En Mutlu Saat” /	57
The Lake: To — /	58
Göl: —'ya /	59
Sonnet – To Sience /	60
Sone – Bilime /	61
Al Araaf /	62
Âraf /	63

Poe'nun Araf'a Düştüğü Notlar / 92

Romance / 94

Romans / 95

To — / 96

O'na / 97

To The River — / 98

— Nehrine / 99

To — / 100

O'na / 101

Fairy — Land / 102

Peri — Ülkesi / 103

To Helen / 106

Helen'e / 107

Israfil / 108

İsrafil / 109

The City in The Sea / 112

Denizdeki Kent / 113

The Sleeper / 116

Uyuyan / 117

Lenore / 122

Lenore / 123

The Valley of Unrest / 126

Huzursuz Vadi / 127

The Coliseum / 128

Kolezyum / 129

To One In Paradise / 132

Cennetteki Birine / 133

Hymn / 134

İlahi / 135

To F— / 136

F—'ye / 137

To F — S S. O — D / 138

F — S S. O — D'a / 139

Bridal Ballad /	140
Gelin Baladı /	141
Sonnet to Zante /	144
Zante'ye Sone /	145
The Haunted Palace /	146
Perili Saray /	147
Sonnet – Silence /	150
Sone – Sessizlik /	151
The Conqueror Worm /	152
Fatih Kurtçuk /	153
Dream – Land /	156
Rüya – Ülke /	157
The Raven /	160
Kuzgun /	161
Eulalie – A Song /	170
Eulalie – Bir Şarkı /	171
A Valentine /	172
Bir Sevgili /	173
To M. L. S — /	174
M. L. S —'ye /	175
Ulalume /	176
Ulalume /	177
An Enigma /	184
Bir Bilmece /	185
To — /	186
O'na /	187
The Bells /	188
Çanlar /	189
To Helen /	196
Helen'e /	197
Eldorado /	202
Eldorado /	203

For Annie /	204
Annie İçin /	205
To My Mother /	212
Anneme /	213
Annabel Lee /	214
Annabel Lee /	215
Alone /	218
Yalnız /	219

KOMPOZİSYON FELSEFESİ /	221
AÇIKLAYICI NOTLAR /	235

SUNUŞ

“Bu eşsiz dehanın eserleri üzerine söyleyecek pek bir şeyim yok; eserleri hakkında düşünmeyi okurlara bırakıyorum.” Bu ifade Charles Baudelaire’e ait, Edgar Allan Poe için söylüyor. Baudelaire, Poe’nun bütün eserlerini o hayatta iken Fransızcaya çeviren öncü bir şair. Öyle ki İngiliz şair Byron’ın izlerini Poe’nun şiirinde, Poe’nun izlerini Baudelaire’in şiirinde, dahası Baudelaire’in izlerini de Yahya Kemal’in şiirinde görmek mümkün. Ama Baudelaire’in girmediği alana ben de girmek niyetinde değilim. Benim de Poe’nun şiiri üzerine söyleyecek pek bir şeyim yok. Deyim yerindeyse ben, Poe ile olan hikâyemi anlatmak istiyorum.

Her Türkçe okuryazarı gibi ben de “Annabel Lee” şiiri ile tanıdım Poe’yu. 1995’te ABD’ye giderken Poe’nun “Annabel Lee”nin yanı sıra iki üç şiiri ile dört beş öyküsünü okumuştum. Poe’nun Türklerle savaşmak üzere Yunanistan’a gittiğini ABD’de öğrendim. Dikkatimi asıl o zaman çekti. Öyle ya 19. yüzyılın ilk yarısında böyle bir şey yapan kişinin ancak bir çılgın, bir fanatik olması gerekirdi. Dolayısıyla üniversite kitabevinde Poe’nun *Complete Poems and Selected Essays* (Tüm Şiirler ve Seçme Makaleler) adlı

kitabını görünce aldım. Türklerle savaşmak üzere Yunanistan'a gittiğini biliyorum ya, ilk işim "Helen'e" adlı iki ayrı şiiri okumak oldu. Okudum ama bunlar tahminim gibi çıkmadı, her iki Helen de kadındı. Kitabı yanımda Türkiye'ye getirdim. Ara sıra buradan çeviriler yaptım. Bazıları dergilerde yayımlandı. Yıllar geçtikçe birikti çevirilerim. Koronali günler de kalan şiirleri çevirmem için bir fırsat oldu. Ama, Poe Yunanistan'a hangi tarihlerde gitti, orada ne kadar kaldı ve ne yaptı gibi sorulara bir yanıt bulabilmiş değilim. Sadece bir iki kaynakta bilgimi teyit eden bir iki cümleye rastladım. İlave olarak Yunanistan'dan Rusya'ya Petersburg'a geçtiğini orada da tutuklandığını öğrendim. Hepsi bu kadar.

Poe şiirleri üzerinde çok değişiklik yapan bir şair. Öyle ki bazı şiirlerin üç, dört farklı sürümü var. En son sürümlerini esas almaya çalıştım. Yaptığım çevirileri bu çerçevede değiştirmek durumunda kaldım. Elimdeki kaynak kitaba göre, değiştirdiğim, çıkardığım ve tabii eklediğim şiirler oldu. Şiirleri kitaba yayımlanmış sıralarına göre koydum. Bulabildiğim kadarı ile kitabın sonunda her şiir için açıklayıcı notlar ekledim. Şiirleri çözümlemede açıklayıcı notların faydalı olacağını düşünüyorum, çünkü benim için cidden çok faydalı oldu.

Poe, birkaç bakımdan çevirisi zor bir şair. Bir kere kullandığı İngilizce bugüne göre yaklaşık bir buçuk asır öncesine ait. Ölçülü, uyaklı yazan bir şair. Gerçek ile hayalin nerede başlayıp bittiğini anlamak ancak her bir şiir hakkında edinilen ilave bilgilerle mümkün.

Bana göre Poe, tahayyül gücü ile teorik aklın birleştiği noktada yer alıyor. Immanuel Kant'a göre de dehanın tanımı tam budur. Değerli okurun benim bu tespitime katılması için, sadece "Kuzgun" şiiri ile "Kompozisyon Felsefesi" adlı yazıyı okuması yeterli olacaktır. Zira "Kuzgun" muhayyilenin, "Kompozisyon Felsefesi" de teorik aklın en iyi örneklerindedir. Böylece, Poe'nun "Bütün Şiirleri"ne bir de düzyazısını eklemiş olmamın nedeni sanırım anlaşılmalı oldu.

Çevirileri her şeyden önce kendim için yaptığımı belirtmek durumundayım. Bu kitabın ortaya çıkmasına neden olan ise paylaşma

duygusu. Senin olanı, elinde olanı, sahip olduğunu başkaları ile paylaşmak, insanın en pozitif en tatminkâr duygularından biri. Dolayısıyla bu kitabın, her türlü eksik ve kusuru ile benim Poe okumalarımın bir parçası olduğunun bilinmesini isterim.

Faruk Uysal

Kaynakça

Edgar Allan Poe, *Bütün Şiirleri ve Seçilmiş Makaleler*, Editör Richard Gray, Everyman's Library, Londra,1995.

Edgar Allan Poe, Poetry Foundadation: [https://www. poetryfoundation. org/poets/edgar-allan-poe](https://www.poetryfoundation.org/poets/edgar-allan-poe) (14.05.20209).

Edgar Allan Poe Society of Baltimore [https://www.eapoe. org/works/editi- ons/atmp.htm](https://www.eapoe.org/works/editions/atmp.htm) (14.05.20209).

Charles Baudelaire, *Baudelaire'in Poe'su*, Çev. Işık Ergüden, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2018.

Notos Öykü, Sayı 48, Ekim-Kasım 2014.

POE'NUN YAŞAM KRONOLOJİSİ

YIL	YAŞ	YAŞAM
1809		19 Ocak'ta Boston'da doğdu. Annesi Elizabeth Arnold Poe, babası David Poe. Her ikisi de tiyatro oyuncusu.
1811		Babasının ortadan kaybolması ve annesinin ölümü üzerine Poe'yu Virginia Richmond'dan Allan ailesi evlat edinir. Bay John Allan zengin bir tüccardır. Poe ile daha çok sağlığı pek yerinde olmayan Bayan Frances Allan ilgilenir.
1815	6	Allan ailesiyle İngiltere'ye gider, Poe, Stoke Newington'da okula başlar.
1820	11	Aile Richmond, Virginia'ya döner. Eğitimine burada devam eder. Latince ve Fransızcaya ilgi duyar.
1826	17	Sarah Elmira Royster ile nişanlanır. 14 Şubat'ta University of Virginia'ya kaydolar ama Elmira Royster ile nişanlanmasını onaylamadığı için John Allan, Poe'nun üniversite masraflarını karşılamaz. Poe Fransızca, İtalyanca, İspanyolca, Latince ve Arapça kurslarını takip eder. Bu arada Poe kumara başlar, borçlanır ve bu nedenle üniversiteden ayrılır.
1827	18	Richmond'a döner. Yazdığı mektupların Elmira'ya verilmediğini ve kızın başka birisi ile evlenmek üzere olduğunu öğrenir. O tarihlerde Amerikan edebiyatının başkenti durumunda olan Boston'a gider. Boston'da <i>Timurlenk ve Diğer Şiirler</i> adlı küçük şiir kitabı yayımlar. Kitap ilgi görmez. Edgar S. Perry adıyla 26 Mayıs'ta orduya yazılır.
1829	20	Koruyucu annesi Frances Allan ölür. Çavuşluk rütbesine kadar yükseldiği askerlikten ayrılır. <i>Áraf, Timurlenk ve Küçük Şiirler</i> , Baltimore'da yayımlanır ama bu kitap da ilgi görmez.
1830		Poe, Richmond'a döndüğünde, John Allan ile barışır. "Helen'e" başlıklı iki şiirinden ilkinin yazar. West Point Askeri Akademisine kayıt olur.
1831		Katı disiplinine dayanamaz ve West Point'ten ayrılır. Öğrenci arkadaşlarının katkılarıyla <i>Şiirler</i> 'i yayımlar. "İsrafil"i (şiir) yazar. İlk yazdığı öyküler, Philadelphia'da bir gazetede yayımlanır. Böylece şair Poe, aynı zamanda öykü yazarı da olur.

1833	24	Sürekli öykü yazmakla meşguldür. Beş öykü ve “Kolezyum” şiiri ile <i>Baltimore Saturday Visitor</i> tarafından düzenlenen yarışmaya katılır. Hem öykü hem de şiir dalında birincilik kazanmasına rağmen, jüri aynı kişiye iki ödül birden verilmesini uygun bulmaz, sadece “Ms Found a Bottle” adlı öyküsüne ödül verilir.
1834		John Allan ölür, Poe’ya miras bırakmaz. <i>Düşsel</i> (öykü) adlı eseri yayımlanır ancak Philadelphialı yayıncılar <i>Folio Kullübü</i> ’nü (öykü) yayımlamaya yanaşmazlar.
1835		Richmond’da yayımlanan <i>Southern Literary Messenger</i> dergisine editör olur. Bir seri eleştiri yazıları yayımlar.
1836		Poe, halası Maria Clemm’in evinde kalmaktadır. Halasının kızı Virginia’ya âşık olur. Ancak katlanılamaz hâle gelen içki krizlerinden dolayı halasının oğlu Neilson tarafından evden uzaklaştırılır. Poe korkunç yalnızlıklar yaşar ama sonuçta 13 veya 14 yaşındaki kuzeni Virginia ile evlenmeyi başarır. <i>Southern Literary Messenger</i> ’dan atılır ama <i>New York Review</i> ’den iş teklifi alır.
1837	28	New York’a taşınır. Tamamlanmış tek uzun kurgusu olan <i>Arthur Gordon Pym’in Öyküleri</i> ’ni yazar. Ekonomik kriz nedeniyle büyük dergiler dahi tek tek kapanır, bu arada Poe’nun çalıştığı <i>New York Review</i> de kapanır.
1838		Philadelphia’ya taşınır. <i>Arthur Gordon Pym’in Öyküleri</i> yayımlanır.
1839		“Usher Konağının Çöküşü”nü (öykü) yazar. <i>Burton’s Gentleman’s Magazine</i> genel yayın yönetmeni olur. <i>Grotesque and Arabesque Öyküleri</i> yayımlanır.
1840	31	<i>Burton’s Gentleman’s Magazine</i> ’den ayrılır.
1841		“Morgue Sokağı Cinayetleri” ve “Girdap İçine İniş” adlı öykülerini yazar. <i>Graham’s Magazine</i> ’in editörü olur. Dergide peş peşe öyküleri çıkar. Sağlık ve mali problemleri artar.
1842	33	Zaman zaman rahatsızlığı nedeniyle doktorlara başvurur. “Oval Portre”, “Marie Roget’in Gizemi” ve “Kırmızı Ölüm Maskesi” adlı öykülerini yazar. “Tell -Tale Heart” (öykü) yayımlanır. <i>Graham’s Magazine</i> ’den ayrılır.
1843		“Altın Böcek” adlı öyküsü ile 100 dolarlık bir yarışma ödülü kazanır. “Fatih Kurtçuk”u (şiir) yayımlar. <i>Edgar A. Poe’nun Nesir Romantizmleri</i> ’ni seri biçimde yayımlamaya çalışır, ancak ilk sayının satışında başarısızlıkla karşılaşır.

1844		New York'a taşınır, Manhattan'ın kuzeyinde bir çiftlikte oturur. "The Purnoilet Letter"i (öykü) yazar. <i>N. P. Willis'in Mirror</i> dergisine katılır. <i>Kuzgun</i> (şiiir) piyasaya çıkar çıkmaz tükenir, ikinci baskısını bu defa ülke çapında yayımlar.
1845	36	<i>Broadway Journal</i> 'da editör olur. <i>Öyküler</i> ile <i>Kuzgun ve Diğer Şiiirler</i> 'i yayımlar. "Eulalie"yı (şiiir) yazar. <i>Broadway Journal</i> 'da başarısız olur, ayrılır. "Amerikan Edebiyatının Eleştirel Tarihi" üzerine bir dizi makale yazmaya başlar.
1846		"The Cask of Amontillado" (öykü) ve "Ulalume"u (şiiir) yazar. New York Eyaleti, Fordham'a taşınır. Hem Poe hem de eşi Virginia hastalanırlar. Sağlığı biraz düzelince hızla yazma eylemine döner. "Kompozisyon Felsefesi" başlıklı ünlü makalesini yayımlanır. <i>Morg Sokağı Cinayetleri</i> Fransızca'ya çevrilir ve Poe, Paris'te meşhur olur.
1847		Karısı Virginia, 30 Ocak'ta veremden ölüir. Kendisi de üzüntüden hastalanır ve aylarca yatağa bağılı kalır. Karısı ve kendisinin bakıcıları olan Marie Frances Shew'in özenli bakımı sayesinde iyileşir. "Ulalume"yi (şiiir) yayımlar. "Kara Kedi" adlı öyküsünün Fransızca çevirisi çıkar.
1848		Felsefesinin uzun bir açıklaması olan <i>Eureka</i> 'yı (düzyazı şiiir) yayımlar, ama kitap beklediğı ilgiyi görmez. Richmond'a taşınır. Henüz tanışmadığı Bayan Sarah Helen Whitman için yazdığı "Helen'e" adlı şiiiri <i>Union Magazine</i> 'de yayımlanır. Daha sonra Bayan Whitman ile tanışır ve nişanlanırlar. Ancak Bayan Whitman, içkiyi bırakmadığı gerekçesiyle, Poe ile olan ilişkisine son verir.
1849	40	Poe'nun yaşı ilerledikçe üretkenliğı de artar. "Rüya İçinde Bir Rüya", "Eldorado", "Annie İçin", "Annem'e" ve "Annabel Lee" adlı şiiirleri yazar. Bunlar, "Annabel Lee" haric, hayatta iken yayımlanır. Annabel Lee ise ölümünden sonra <i>New York Tribune</i> 'de çıkar. 1826'da nişanlanıp daha sonra ayrıldığı Sarah Elmira (Royster) Shelton ile tekrar nişanlanır. Öteden beri sürdürdüğü büyük bir edebiyat dergisi çıkarma hayali için bazı kişiler nezdinde girişimlerde bulunur. İki şehirde konferans verir. Her şey iyi gitmektedir. Ancak Maryland, Baltimore'da 3 Ekim'de sokakta baygın vaziyette bulunur. Hastaneye kaldırılır. 7 Ekim'de de ölüir. Ölüm nedeni bilinmemektedir.

BÜTÜN ŞİİRLERİ

TAMERLANE

Kind solace in a dying hour!

Such, father, is not (now) my theme -
I will not madly deem that power

Of Earth may shrive me of the sin

Unearthly pride hath revell'd in -

I have no time to dote or dream:
You call it hope - that fire of fire!

It is but agony of desire:

If I *can* hope - Oh God! I can -

Its fount is holier - more divine -

I would not call thee fool, old man,
But such is not a gift of thine.

Know thou the secret of a spirit

Bow'd from its wild pride into shame.

O yearning heart! I did inherit

Thy withering portion with the fame,
The searing glory which hath shone

Amid the jewels of my throne,

Halo of Hell! and with a pain

Not Hell shall make me fear again -

O craving heart, for the lost flowers

And sunshine of my summer hours!

The undying voice of that dead time,

With its interminable chime,

Rings, in the spirit of a spell,

Upon thy emptiness - a knell.